

DANSK FRILUFTSLIV

Temanummer om internationale perspektiver på friluftsliv
DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV
NR. 76, DECEMBER 2008, PRIS: 40 KR.

DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV

www.danskfriluftsliv.dk

Formand:

Mads Brodersen,
tlf. 64 48 15 85
info@friluftsskole.dk

Næstformand og sekretær:

Rasmus Simonsen,
tlf. 24 45 36 10
simonsenrasmus@gmail.com

Kasserer:

Erik Jegsen,
tlf. 64 72 26 73
jegsen@privat.dk

Dieter Toftkjær

tlf. 20 82 56 71
toftkjaer@gmail.com

Jesper Lind Nielsen

tlf 51 51 42 04
thor_dk@hotmail.com

Webmaster:

Mathilde Vædele Juel Jensen
mathilde_juel@yahoo.dk

Jacob Steensen

Jacob_Steensen@hotmail.com

Redaktion og annoncer:

Martin Johnsen (ansvarsh.)
tlf. 23 82 70 10
mbjohnsen@gmail.com

Terkel Berg-Sørensen

Peter Bentsen

Grafisk tilrettelægning:

Kristian Dueholm Jessen
tlf. 22 97 41 03
dueholm@gmail.com

Bogklubredaktion:

Tue Kristensen
bogklub@danskfriluftsliv.dk

For- og bagsidefoto:

Martin Johnsen

ISSN 0909 – 0614

I n d h o l d

- 3** Redaktøren har ordet
- 4** Dansk Friluftsliv i et internationalt perspektiv
- 10** Friluftsliv i Tyskland
- 13** Forskning på natur og friluftsliv i Norge
- 18** Færøerne rundt i havkajak
- 22** Boganmeldelse

Foreningens formål

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker.

Dansk Friluftsliv udgives af Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv og udkommer fire gange årligt:

nr. 77	mar.	2009	deadline	1. feb.
nr. 78	juni.	2009	deadline	1. maj.
nr. 79	okt.	2009	deadline	1. sep.
nr. 80	dec.	2009	deadline	1. nov.

Annoncering:

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side. Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

REDAKTØREN HAR ORDET

Af Martin Johnsen

Det er vinter i Danmark nu, når du sidder med dette nummer af Dansk Friluftsliv i hånden. Der er ikke mange dage til jul - og dermed til julegaver. Hvad står der på ønskesedlen: Et kompas eller en GPS? Fjeld- eller carvingski? Kulfiberpagaj eller grønlanderåre? Dette nummer af Dansk Friluftsliv omhandler »Internationale perspektiver på friluftsliv«.

Det er nu på denne tid af året, at vi tænker over, hvad det er vi går og laver derude - udeliv, friluftsliv, outdoor, adventure (kært barn har mange navne). Friluftsliv er et mangfoldigt begreb, og vi dyrker det brede friluftslivsbegreb i Danmark – fiskeri, træklatring, mountainbike, havkajak, håndværk, naturvejledning, kitesurfing, bål, vandring og meget meget mere. Men hvor tit tænker vi over de aktiviteter vi laver, de terminologier vi benytter og de undervisningsmetodikker vi bruger? Hvilken tradition kommer de fra, og hvad vil vi med dem?

Der er sagt meget og siges stadig meget om begrebet *friluftsliv* - bare her i Danmark, men friluftsliv er ikke længere kun et kendt begreb i Skandinavien. Nej, ordet og betydningen af ordet *friluftsliv* vækker genklang rundt omkring i verden, da flere og flere lader sig inspirere af friluftsliv og de værdier, der ligger i begrebet. Omvendt kan man også konstatere, at dansk friluftsliv er påvirket af internatio-

nale trends, begreber og aktiviteter. Vi dyrker adventure race, står på snowboard, kitesurfer og kaster omkring os med engelsksprogede gloser og begreber.

Dette temanummer belyser forskellige sider af begrebet friluftsliv i et internationalt perspektiv. Første artikel diskuterer dansk friluftsliv i et internationalt perspektiv - om tendenser, trends og tradition. En artikel som er en komprimeret tekst af en ny kommende dansk friluftsbog (Friluftsliv - natur, samfund og pædagogik), som jeg personligt glæder mig meget til at læse i fuld udgave.

Vi får kastet lys over friluftsliv

i Tyskland, og vi får et indblik i forskning i natur og friluftsliv i Norge, som på flere måder er foregangsland for den nordiske friluftslivstradition. I turberetningen kommer vi med de første danskere, der har roet rundt om Færøerne i havkajak, mens bogen Nature First - Outdoor Life the Friluftsliv Way, anmeldes sidst i bladet.

God læselyst.

ARGALADEI - SVENSK PENDANT TIL DFNF

På den anden side af Sundet har DFNF et søsterforum - Argaladei. Argaladei er et arbejdsforum, en mødeplads for friluftsliv og ideudveksling. Gennem deres arbejde vil de inspirere til nye bekendtskaber og naturmøder.

Argaladei er også et netværk - et netværk for ligesindede, hvor man kan finde en makker til sin næste tur eller andre friluftsliv projekter. Netværket er tilgængeligt for alle og det koster ikke noget at være med.

Argaladei er, ligesom DFNF, også en forening. Medlemskab koster 100 kr. pr. år. Som medlem støtter man foreningen og har mulighed for at være med til at udvikle den.

Argaladei kendetegnes ved:

- 1) liv i naturen på naturens vilkår
- 2) miljø-, kultur- og samfundsengagement og
- 3) delagtighed og medansvar.

Tjek hjemmesiden - www.argaladei.nu - og læs om tidligere ture og deres blad »Argaladei – Friluftsliv en livsstil«.

DANSK FRILUFTSLIV I ET INTERNATIONALT PERSPEKTIV

Af Søren Andkjær, Peter Bentsen og Niels Ejbye-Ernst

Intentionen med denne artikel er at diskutere dansk friluftsliv i et internationalt perspektiv. Globalisering er et centralt træk ved moderniteten, og kulturelle aktiviteter, produkter og tankesæt bliver i stigende grad udbredt og er en del af en internationaliserings- og globaliseringsproces (fx Giddens 1994; Beck 1997). Men hvad betyder globaliseringen og internationaliseringen for dansk friluftsliv? Ét centralt træk er, at der i stigende omfang anvendes udenlandske, ofte engelske og amerikanske, udtryk i

dansk friluftsliv, og flere aktivitetsområder ændres fra at være lokale eller nationale traditioner til at blive globale trends, fx snowboard, telemark, kitesurfing, som i højere grad er globale i både udstrækning, sprog og stil mm. (Skogen 1999; Bischoff & Odden 2000; Vorkinn 2000).

Mange taler om en særlig nordisk friluftslivstradition, der er kendetegnet ved sin enkelhed, bredde og den særlige relation til natur og landskab (fx Sandell 2004; Tordsson 2003). Der er store kulturelle forskelle mellem de nordiske lande og fx de engelsksprogede lande, og natur

og landskab er anderledes og indbyder – måske – til andre aktiviteter og andre former for friluftsliv. Spørgsmålet er imidlertid, om der er så stor forskel på, hvordan man i Danmark og Norden tænker og praktiserer friluftsliv sammenlignet med andre lande, fx de engelsksprogede.

Med globalisering står friluftslivets lokale forankring over for en stor udfordring. Kan den mangfoldighed af aktiviteter, som forskellige friluftskulturer rummer, bevares, eller vil internationaliseringen og globaliseringen medføre, at de lokale eller nationale traditioner nedbrydes

Foto: Martin Johnsen

og forsvinder? Kan det tænkes, at netop det lokale og nationale får en særlig betydning i kraft af globaliseringen – som en (nødvendig) måde at holde fast i og markere de kulturelle særtræk? Friluftsliv i Danmark er tydeligvis påvirket af strømninger i tiden og ikke mindst tendenser fra andre lande. Ved at se dansk friluftsliv i et internationalt perspektiv og ved at undersøge og diskutere forholdet til natur og friluftsliv i andre lande kan man få kendskab til det fremmede og måske anderledes. Herved får man perspektiv på og bliver kloge på friluftsliv i Danmark.

DANSK OG NORDISK FRILUFTSLIV

Dansk friluftsliv er i høj grad præget af norsk og svensk friluftsliv, hvor det enkle friluftsliv med enkle midler i den frie natur, opfattes som centralt. Det handler især om at se værdierne i friluftsliv i et større perspektiv med sigte på refleksion, bevidsthed om natur og miljø og med konsekvens og betydning udover friluftslivet. I den praktiske formidling og i pædagogikken står vejledningsbegrebet centralt, hvilket synes at være en særlig nordisk måde at praktisere og formidle friluftsliv på (fx Tordsson 1993; Faarlund 1978), og forholdet til sikkerhed og risiko med fokus på vejlederens ansvar og begrebet »tur efter evne« er centrale nordiske karaktertræk.

Der, hvor dansk friluftsliv især synes at adskille sig fra friluftsliv i Norge og Sverige, er i spørgsmålet om idrættens rolle og kroppens betydning. I Danmark har idrætten og idrætsorganisationerne spillet en betyd-

ningsfuld rolle i udviklingen af friluftsliv ligesom fx idrætshøj- og -efterskoler har haft en ikke uvæsentlig rolle i institutionaliseringen af friluftsliv i Danmark. Indførelsen af det brede idrætsbegreb¹, hvor friluftsliv og friluftaktiviteter indgår, har haft betydning for denne udvikling. Krop, bevægelse, idræt, og i dag måske særligt sundhed synes i højere grad at være centrale begreber i friluftsliv i Danmark, sammenlignet med de øvrige nordiske lande. Dette forhold synes imidlertid på vej til at blive ændret, således at man også i Norge og Sverige ser friluftsliv som et middel til sundhed og helse (se fx Grahn et al. 2000).

FRILUFTSLIV I DEN ENGELSKSPROGEDE VERDEN

I de senere års udvikling af dansk friluftsliv synes internationale perspektiver og tendenser at spille en stadig vigtigere rolle, og man oplever i stigende grad begreber og koncepter fra den engelsksprogede verden indgå som en del af dansk friluftsliv, fx i forhold til markedsføring af nye friluftrelaterede produkter, udstyr eller oplevelser. Eksemplerne herpå er mange og iøjefaldende, fx outdoor, adventure, extreme, challenge, cross, goretex, carving...!

Der findes i den engelsksprogede verden endvidere en lang række begreber og termer, som betegner forskellige koncepter af det, man i Norden – som et samlet begreb – kalder friluftsliv. Eksempler herpå er: Outdoor recreation, outdoor pursuits, outdoor education, adventure therapy, environmental education, adventure educa-

tion, adventure based learning, experimental learning (Boyes 2000; Ewert 1989).

Overordnet skelnes der mellem outdoor education og outdoor recreation (Miles & Priest 1999). På den ene side ses de aktiviteter i naturen, som foregår i en pædagogisk ramme og med et uddannelsesmæssigt sigte – outdoor education. På den anden side ses den meget brede vifte af aktiviteter, som foregår udenfor i fritiden og med et rekreativt sigte - outdoor recreation.

Outdoor education og outdoor recreation opfattes på denne måde som overordnede begreber, der refererer til aktiviteter i naturen med to radikalt forskellige organisatoriske rammer og med forskellige mål, motiver og legitimeringer. Denne skelnen svarer til forskellen mellem på den ene side det institutionaliserede, pædagogiske og professionelle friluftsliv og på den anden side hverdagsfriluftslivet, dvs. det uorganiserede og lystbetonede friluftsliv. Det, at man skelner mere skarpt imellem de to former for friluftsliv, giver indikationer på, at forskellen mellem de to former sandsynligvis er mere påfaldende i den engelsksprogede verden.

OUTDOOR EDUCATION

Outdoor education drejer sig om aktiviteter i naturen i en uddannelsesmæssig sammenhæng med et læringsmæssigt sigte, hvor der er en pædagogisk målsætning, og hvor der er tale om pædagogiske arbejdsformer med én eller flere pædagogisk ansvarlige.

Overordnet forekommer der to retninger eller spor i outdoor education: Environmental edu-

cation og adventure education. Environmental education handler om menneskets eller samfundets interaktion med natur og landskab. Adventure education derimod drejer sig om uddannelse og læring i forhold til to temaer: Dels interpersonelle relationer, dvs. udvikling af sociale kompetencer, kommunikation, gruppedynamik, teambuilding og dels intrapersonelle relationer, dvs. pædagogisk arbejde med fokus på personlig udvikling, fx selfconcept, selfefficacy. En central karakteristik i den engelsksprogede del af verden er således en skelnen eller polarisering mellem »adventure« og »environment«. På den ene side ses en retning, som betegnes »adventure«, hvor hovedsigtet er oplevelser, udfordringer og eventyr for deltagerne. På den anden side ses en retning, som sigter mod at tematisere miljøet - »environment« - og hvor målet er at skabe refleksion og bevidsthed om natur og miljø og ikke mindst menneskets rolle og ansvar.

Den skitserede polarisering i den engelsksprogede del af verden genfindes i dansk friluftsliv - særligt i den senere udvikling. Ofte bliver de to skitserede retninger, adventure education og environmental education - lidt overfladisk og fejlagtigt - opfattet som forskellen mellem den nordiske tradition for friluftsliv og traditionen i den engelsksprogede del af verden.

Pointen er imidlertid her, at den retning som overvejende fokuserer på adventure - de grænseoverskridende oplevelser med fokus på personlig udvikling eller teambuilding - synes at være den mest udbredte i den

engelsktalende del af verden. Det er samtidigt disse former for aktiviteter i naturen, og de værdier, som ligger heri, der bliver mest eksponeret fx i medierne. Environmental education eller critical environmental education (fx Martins 1999; Brookes 1994), som er en del heraf, findes imidlertid som en tradition med camps for skolebørn (Lynch 2006) og ikke mindst i mindre, ofte akademiske, miljøer i de engelsksprogede lande. Herudover findes der miljøer også i andre lande, fx i Tyskland og Tjekkiet, som minder om eller er påvirket af den nordiske tradition for friluftsliv (fx Martin et al 2004; Henderson & Vikander 2007).

ADVENTURE

Adventure er et centralt begreb i både outdoor education og out-

door recreation i den engelsksprogede verden. På trods af, at der findes mange forskellige begreber og koncepter, synes der at være en klar tendens til, at man fokuserer på begrebet adventure og de praksisformer, som knytter sig hertil. En meget stor del af den form for outdoor education, som praktiseres fx i forbindelse med skoler og institutioners lejrskoler (camps), kan forbindes med begrebet adventure (Moodie 1998; Exeter 2000; Lynch 2006). Det handler typisk om kortere forløb, hvor skoleklasser eller grupper rejser ud til et outdoor center for i koncentreret form at blive undervist gennem oplevelse og refleksioner. Her møder de professionelle instruktører, som aktiverer dem med en række aktiviteter og måske tager dem med på en tur i vildmarken.

Ropes courses indgår som typisk og næsten fast element i denne form for kurser.

Der findes ikke statistisk materiale, som fortæller om udbredelsen af adventure-aktiviteter i forbindelse med outdoor education. Indtrykket både fra praksis og litteraturen er imidlertid, at denne type aktiviteter er meget udbredt i mange af de engelsktalende lande, specielt England og USA (ibid.).

Mange har prøvet at definere og beskrive det særlige fænomen – adventure – og der findes mange udlægninger og mange holdninger. En gennemgående og relativt udbredt opfattelse forbinder adventure med følgende karakteristika (Ewert 1989):

- Aktiviteterne skal rumme en form for (oplevet) risiko
- Deltagerne skal gøre en indsats for at klare opgaven eller

udfordringen

- Der er en form for uvished omkring udkommet/resultatet.

Formålet med adventure er personlig vækst og udvikling (Miles & Priest 1999), og begrebet rummer to perspektiver:

- Fokus på interpersonelle relationer, fx som man ser det i teambuilding
- Fokus på intrapersonelle relationer, fx personlig udvikling, selfconcept, selfefficacy etc.

I adventure arbejder man således med begreber som udfordring, spænding og (oplevet) risiko som en central del af pædagogikken.

ADVENTURE I DANMARK

I dansk friluftsliv har man gennem de sidste 10-20 år oplevet en stigende påvirkning fra in-

ternationale strømninger, hvor friluftsliv, som det praktiseres på fx ungdoms-, høj- og efterskoler, påvirkes af forestillinger og aktiviteter, som knytter sig til begrebet adventure. Der ses stadig flere kortere aktiviteter, hvor man i den pædagogiske legitimering fokuserer på elevernes personlige udvikling og på sociale kompetencer. Man ser flere aktiviteter med elementer af risiko og hvor udfordringen er et centralt pædagogisk tema. Den store udbredelse af træklatring som pædagogisk aktivitet i Danmark indenfor de sidste 20 år kan sandsynligvis ses som et produkt af eller et tegn på denne udvikling. Træklatring kan opfattes som en aktivitet, der er udsprunget af pædagogiske behov for udfordrende aktiviteter for børn og unge, der kan afvikles på kort tid i nærmil-

jøet. Træklatring er inspireret af børns leg og klatring samt af den alpine klippeklatring og rummer nogle af de samme karakteristika og muligheder som ropes courses. På kort tid og på en kontrolleret måde skaber man udfordringer og oplevelse af risiko for grupper af unge.

Adventure, forstået som en særlig praksisform eller en særlig filosofi i forhold til outdoor education og friluftsliv, er på denne måde blevet en del af dansk friluftsliv, hvor det handler om at arbejde med aktiviteter og oplevelser i naturen i en pædagogisk kontekst. Der kan imidlertid stilles spørgsmålstegn ved denne pædagogiske arbejdsform og ved den filosofi, der knyttes til begrebet adventure. Selv om der er foretaget flere studier, hvor man har søgt at påvise effekten af forskellige adventure-koncepter, er det ikke lykkedes

overbevisende at påvise en effekt (Travlou 2006). I adventure går man umiddelbart ud fra, at oplevelser og læring kan overføres til andre kontekster i hverdagen, fx skolen og arbejdslivet. Pædagogisk forskning viser, at læring er kontekstafhængig, og at læring i én kontekst ikke uden videre kan overføres til en anden (fx Lave 2003).

MÅSKE ER FORSKELLEN IKKE SÅ STOR?

Outdoor education og adventure ses ofte som modbillede til det danske eller nordiske friluftsliv.

Det engelsk-amerikanske friluftsliv rummer imidlertid også andre aktivitetsformer, andre værdier og andre måder at formidle og arbejde pædagogisk med mennesker og natur. I flere, også engelsksprogede, lande findes traditioner og bevægelser,

som ikke helt passer i den overordnede og generelle fremstilling, og som peger i andre retninger.

I flere lande, bl.a. Canada, Tyskland og Tjekkiet, finder man beskrivelser af aktiviteter i naturen, som på mange måder minder om det, man, i Norden, opfatter som traditionelt nordisk friluftsliv (fx Potter & Henderson 2004; Henderson & Vikander 2007). Der er her tale om en fokusering på turen, den lille gruppe, det enkle liv og relationen til naturen. Samtidigt er det vigtigt at fremhæve, at det, man normalt opfatter som traditionelt nordisk friluftsliv, også rummer elementer, som kan forbindes med adventure, hvorfor billedet langt fra er entydigt.

Nansen bliver ofte fremhævet som en central figur og som inspirationskilde til udviklingen

Havkajakcenter svendborg

Vi er specialiseret i at levere havkajakker og udstyr til skoler, institutioner og instruktører.

Vi mener at kajakker til undervisningsbrug skal være velsejlende, og inspirerende at bruge. Samtidig skal sikkerheden være i top.

Derfor importerer vi noget af det bedste grej som findes på markedet.

Vi er stolte af at kunne tilbyde jer kajakker fra Valley og Nigel Dennis, samt sikkerhedsudstyr fra Northwater. (og meget mere)

Havkajakcenter Svendborg har været med fra starten og vi har uddannet instruktører efter Havkajaksamrådets normer i 4 år.

Ring trygt for gode råd og vejledning.

VALLEY
THE ORIGINAL BRITISH SEA KAYAK

Den nye Valley Club
521 cm x 57 cm
3 lags sandwich konstruktion og justerbar finne.
Kr. 9.950 (fåes også med ror)

www.havkajakcenter.dk

Havkajakcenter Svendborg
Skaregaardsvej 9 Skovballe 5700 Svendborg
62541920

og formulering af værdierne i norsk og nordisk friluftsliv (Repp 2001). Nansens friluftsliv var imidlertid ikke kun kendetegnet ved en betoning af det enkle og en lyst til at komme ud i den store natur. Nansen mente i høj grad, at naturen, og dermed friluftsliv var en ideel måde at skabe og udvikle mennesker på, og dermed at friluftsliv handlede om personlig udvikling. Netop i naturen havde man mulighed for at udvikle sine karaktertræk – og blive andet og mere end rene »nuller« (Repp 2001). Nansens friluftsliv var desuden alt andet end trygt og roligt og handlede blandt andet om opdagelsesrejser med svære valg og dristige beslutninger, hvor deltagernes liv gentagne gange blev sat på spil³.

GLOBALISERING OG GLOKALISERING

Når man taler om internationale strømninger, er det ofte i en forståelse af, at man bliver påvirket af de mest moderne trends og strømninger ofte fra USA. Der er ofte tale om en forestilling om en form for overføring af globale kulturformer, ofte kommercielle og markedsorienterede - som Coca Cola eller McDonald's (Beames 2006). Det er imidlertid muligt at se en anden bevægelse og en anden form for påvirkning.

Begrebet »glokalisering« betegner en udvikling, hvor man dels er inspireret og påvirket af internationale (globale) strømninger, og dels eller måske netop derfor får bevidsthed om og fokus på det nationale og det lokale. Tanken er, at den globale verden og den globale påvirkning fremmer eller måske ligefrem nødvendig-

gør en mere lokal bevidsthed og tankegang. Forestillingen er at man bliver nødt til at have bevidsthed om sin egen historiske egenart og den lokale eller nationale egenart, hvor alternativet er at man mister identiteten og bliver historie- og rodløs.

Muligvis kan man se friluftsliv som en del af denne udvikling, og muligvis får friluftsliv i fremtiden en stadig større rolle som en måde at skabe bevidsthed om det lokale og det kulturelt eller naturmæssigt særegne? Den store interesse for eksempelvis gamle træskibe og kystkultur samt traditionelle lege fra lande og regioner i Europa (www.ihv.dk) kan opfattes som udtryk for denne udvikling.

AFRUNDING

Friluftsliv i Danmark i dag rummer elementer fra både de nordiske lande men også og i stigende grad træk, praksisformer og ideer fra den engelsksprogede verden med bl.a. begrebet adventure. Samtidigt er forestillingen om det danske eller nordiske friluftsliv som noget ganske særligt nok ikke hele sandheden. I mange lande finder man træk, der minder om det, vi normalt opfatter som særligt nordisk, ligesom man i det typisk nordiske friluftsliv kan møde elementer, som kan genfindes i begrebet om adventure. Endelig mener vi, at den overordnede samfundsudvikling dels skaber en øget globalisering, hvor kulturformer bliver til globale trends, og dels skaber mulighed for og måske behov for en fastholdelse og udvikling af den særligt lokale kultur.

Konklusionen på vores fremstilling af temaet dansk friluftsliv i

et internationalt perspektiv er ikke entydig eller enkel. Dette skal imidlertid ikke ses som et forhold, der alene handler om friluftsliv eller som et resultat af vores metoder og videnskabelige perspektiv. Det skal i højere grad ses som en afspejling af vores syn på virkeligheden, som netop sjældent er enkel og entydig.

Denne artikel er et stærkt redigeret og komprimeret uddrag af bogen »Friluftsliv – natur, samfund og pædagogik« (Bentsen, Andkjær & Ejbye-Ernst 2008) som udkommer på Munksgaard Danmark ultimo 2008. Bogen er målrettet pædagog- og læreruddannelsen, natur- og friluftslivvejlederuddannelsen, samt alle som interesserer sig for teoretiske og pædagogiske aspekter ved organisering, formidling og undervisning i friluftsliv. Bogen kan forhånds-bestilles hos Peter Bentsen (pbe@life.ku.dk).

HENVISNINGER

¹ Forestillingen om det brede idrætsbegreb blev i særlig grad etableret af forskningsmiljøet omkring Idrætsforsk på Gerlev Idrætshøjskole i perioden 1975 og frem. Med begrebet menes, at idrætten ikke alene forstås som konkurrencesport, men også inkluderer andre kulturelle fremtrædelsesformer som fx dans, leg og friluftsliv.

² Kattinge Værk (www.kattingevaerk.dk) og Vesbæk Centret (www.conmoto.dk) kunne være eksempler på danske centre, som arbejder med friluftsliv med inspiration fra engelske koncepter.

³ Tænk her fx på Nansens færd over indlandsisen med den dristige landsætning på østkysten (Nansen 1890).

FRILUFTSLIV I TYSKLAND

FRILUFTSLIV I TYSKLAND – EN GLEMT TRADISJON MED NY PERSPEKTIV

Av Gunnar Liedtke

Friluftsliv er helt skandinavisk - selvfølgelig. Men også i Tyskland har friluftsliv en forholdvis stor tradisjon og var først og fremst i begynnelsen av 20 århundre en fremtredende fenomen. I den perioden var den tyske ungdomsbevegelsen »Wandervogel« veldig aktiv. Unge folk, særlig fra byene dro ut på helgs og langturer for å vandre i naturen, nyte leirliv, synge og sette en slags motkultur imot spissborgerlige leveviset. Men ikke bare Wandervogel bevegelsen var opptatt med friluftsliv i denne perioden også speidere eller arbeider-bevegelsen

var svært engasjert i dette temaet. Friluftsliv eller på tysk »Freiluftleben« var i Weimarer Republikken en mangfoldig og fri kultur som ble med maktovertakelse av NS regimen i 1933 svært innskrenket og ensrettet. Etten annen verdenskrig var det tyske friluftsliv mer eller mindre nede. Alle idealer fra det rike liv med enkle midler var misbruket fra NS regimen og var tildekket med en brun slør (jf. Kollende, 2006).

NATURSPORT

Etter annen verdenskrig fikk friluftsliv i gamle tradisjon mindre oppmerksomhet. I stedet ble folk mer og mer interessert i natursport som klatring, mountainbiking, walking og pole walking, jogging, paddling osv.

Foto: Gunnar Liedtke

1-årig Friluftslederuddannelse

Når i dag kommer diskusjonen om forskjell mellom ovennevnte aktiviteter og friluftsliv blir det ofte forvirrende. I Norden driver folk friluftsliv når de går paddling eller vandring osv. I Tyskland kalles det natursport og noen fordrer at vi skall komme bort fra sport frem til friluftsliv. Men hvor er forskjellen?

Natursport menes en handlingsmåte hvor aktivitet (og kanskje prestasjon) står på første stilling på motivasjonsskala. Fordi det er aktivitetssentret oppstår en opplevelses dynamik som - selv om de fleste kaller det normal - er problematisk, det vil si som kan forendre opplevelsesmåten betydelig. Ett eksempel: Folk dra ut til fots til en dagstur. De tar en spesielt utsiktspunkt eller en rundtur for seg som mål. Spørsmål er nå: »Hva er dagens mål?« Hvis en tenker aktivitetssentret er målet å rekke utsiktspunkt eller klare å vandre rundturen man har sett seg fore. Men egentlig er vandring til et sted bare en grunn til å vandre, å glede seg eller å har goy. Om vi kommer til utsiktspunkt er egentlig ikke så særlig viktig med mindre prestasjon er et veldig viktig motiv. Hvis en tenker friluftsliv-orientert det er først og fremst viktig å ha glede i løpet av aktivitet, det vil si å ha glede under vandring, under fugleobservering underveis eller under sitte i sola. Å har et mål på kart, et sted hvor en skall gå er bare et hjelpemiddel for å strukturere aktiviteten. Det er i fleste fall godt å ha hjelpemiddelen fordi det gir litt mer mening til aktiviteten, men det er bare en hjelpemiddel som skall hjelpe å få glede. Hvis hjelpemiddelen begynne å forstyrre, kanskje fordi turen blir for langt, for slitsomt eller for heslig, da må hjelpemiddelen kastes og en må besinne seg til det opprinnelige mål: å har et rikt liv med enkle midler.

OUTDOOR PROGRAMMING

Den andere store felt i Tyskland er outdoor programming eller i tysk språk »Erlebnispädagogik«. Konseptet ble etablert i 1950-tallet først og fremst av Kurt Hahn som reaksjon til en slags nedgang av menneskelig deltakelse, omhu, tiltak og fysisk belastningsevne som Hahn observerte blant ungdommen. Hahns forslag til en botemiddel var en form av korttids-skole hvor elevene skal få en tilgang til menneskelig deltakelse, omhu, tiltak og fysisk utfordring blant annet gjennom natursport, fjellturer og ekspedisjoner. Men selv om aktivitet i naturen har en stor betydning i Hahns pedagogiske

Det 1-årige studium i friluftsliv er en kompetencegivende uddannelse, der både kan betragtes som en katalysator for et videre virke inden for feltet og som et fagligt løft for undervisere med interesse for natur og friluftsliv.

Målet med uddannelsen er at uddanne velkvalificerede undervisere med et bredt erfaringsgrundlag og kunnen

inden for dansk friluftstradition og friluftsliv.

Mere end 2 måneder tilbringes i forskellige naturområder i Danmark – oplevet gennem bl.a. lejrlivet, vandring, cykel, kano, kajak, klatreaktiteter og sejlads under skiftende årstider.

Teorien omfatter bl.a. friluftslivets pædagogik, vejlederrollen, naturforvaltning, friluftspolitik, dansk friluftstradition og natursyn, sundhed, kost og ernæring, miljølære, fysiologi, livredning og udvidet førstehjælp.

Optagelseskriterier:

Studieegnethed, undervisningserfaring og praktisk kendskab til friluftsliv er de væsentligste kriterier, som indgår i vurderingen ved optagelse på studiet.

En ansøger kan søge ind med en gymnasial uddannelse samt 2 års erhvervs erfaring bag sig. I praksis har ansøgerfeltet mindst en mellemlang videregående uddannelse som baggrund for at søge optagelse. Der optages maksimalt 20 kursister hvert år.

Timetal: 1000

Pris: kr. 41.500,-

Ansøgningsfrist: 1. marts 2009

Yderligere information på www.ifi.ku.dk/uddannelser/ eller Erik Mygind, e-mail: emygind@ifi.ku.dk tlf.: 3532 0894

Læs mere på

www.ifi.ku.dk/uddannelser/

konsept bør en ikke glemme at det er bare middel til et pedagogisk mål som har med egenverdi av liv i naturen ingenting å gjøre. Når naturaktivitet og pedagogikk møtes er også i dag »Erlebnispädagogik« fenomenen som står i første rekke (jf. Heckmair & Michl, 1994; Liedtke, 2003).

Men også »Erlebnispädagogik« er ennå moderne så viser intervju med lærer i den felten, at hemmelig lærplanen er mer friluftsliv orientert en det burde være. Folk som har undervisningsfunksjon er veldig ofte begeistret fra egen naturliv og store opplevelser de har fått på tur. Derfor er tilbud ofte orientert i naturopplevelser og målen å formidle ideen av et rike liv med enkle midler - også Arne Næss og hans filosofi er ukjent (jf. Liedtke & Reuter, 2007).

FRILUFTSLIV MED NY PERSPEKTIV

Siden 1995 er friluftsliv i Tyskland i ferd å få mer og mer betydning. I 1995 begynte den Tyske Idrettshøgskolen i Köln med sine første friluftsliv kurs som ble annonsert med skandinavisk originalbegrep »friluftsliv«. Noen år senere hadde idrettshøgskolen i Köln ikke bare små kurstilbud men også muligheten å legge tyngepunkt i dette temaet. Andre Høgskoler og universiteter fulgte etter, så at det nå er mulig og få friluftsliv studietilbud også in Freiburg, Münster og Hamburg. Det som gir friluftsliv en ny perspektiv - kanskje ikke bare i Tyskland - er først og fremst ideen at friluftsliv er en virkningsfull konsept mot bevegelsesmangel og sivilisasjons-sykdommer. De siste tiårene ble propagert at idrett er den fremstående middel mot sivilisasjons-sykdommer som er resultat av bevegelsesmangel. Men idrett er i Tyskland en fenomen som kan mobilisere maksimal 30 % av den voksne befolkningen i en regelmessig måte. Ikke endå alle som driver sport og idrett klarer å bevege seg 30 minutter i moderat måte (f. eks. spasering) om fire dager hver uke (gekjent anbefaling fra U.S. Department of Health and Human Services, jf. USDHHS, 1996). Bare å forklare at bevegelse er viktig og at den beste måten å bevege seg er idrett og sport virker ikke. Og fordi det har ingen virkning i 40 år er det ikke sannsynlig at det begynner å virke nå. Derfor i Tyskland konsepter kommer i fokus som forsøker å integrere aktivitet i daglig livstil og nytte tiltrekking naturen har til de fleste menesker. Å være aktiv i naturen mener i

tysk perspektiv å være aktiv ute i en område som har en naturlig karakteristik. Det er ikke snakk om villmark i tett sammenheng – mer om muligheten å oppleve noe med en egendynamik, som er ikke direkt påvirket av menesker (f. eks. føle vind i hår, se på trær, selv om de står i parken og er beskjæret osv.). Aktivitet og naturopplevelse har mange positive effekter: effekter fra aktivitet som er veldig bra dokumentert i utalige studier og effekter fra naturopplevelser som ro og følelse av naturlig sammenhenger. Det som er mest interessant i friluftsliv er ikke effekter som trer fram når folk driver friluftsliv men snarere motivasjonen å være aktiv i det hele tatt. Friluftsliv i vid sammenheng kan gjøres nesten i alle steder, det trenger nesten ingen utstyr, kan drives som felles aktivitet eller alene, i alle aldersgrupper osv. Og det leverer ut over det opplevelser som er grunnleggende for en naturlig liv. »Back to basics« kunne være slogan for friluftsliv i pedagogiske kontekst (jf. Lagerstrøm & Liedtke, 2004; Liedtke & Lagerstrøm, 2007; Liedtke & Wagner, 2008).

I denne sammenhengen har friluftsliv et perspektiv å etablere seg igjen i Tyskland som ny helse- og livstiltrend. Trygdekassene er i hvert fall interessert å stimulere mer aktivitet i barnehage, skole og på arbeidsplass. Friluftsliv kunne være konsept til fremtiden - og Danmark er da en interessant partner med langt erfaring i friluftslivpedagogikk og en landskapsstruktur som kan sammenlignes med tyske forhold.

Litteraturhenvisninger findes på foreningens hjemmeside: www.danskfriluftsliv.dk

FORSKNING PÅ NATUR OG FRILUFTSLIV I NORGE

Av Annette Bischoff, Høgskolen i Telemark / UMB

Dette notatet er skrevet til Nordisk friluftslivsfaglig Phd-samling ved Københavns Universitet, Juni 2008.

Forskning på natur og friluftsliv i Norge er et omfattende felt med forgreninger til veldig mange forskningsområder og forskningsspørsmål. I denne sammenhengen har jeg funnet det viktig å gi et bilde av forskningsmiljøene og forskningen de siste ti årene med utgangspunkt i friluftslivsforskningen og den del av naturforskningen som omhandler menneskets relasjon til naturen. Det kan selv-

følgelig problematiseres hva som er friluftslivsforskning og naturforskning, men min holdning er meget pragmatisk på dette område. Det vesentlige for meg er at vi forholder oss åpne, undrende og utforskende til menneskets relasjon til naturen (og kulturen) som den uttrykkes gjennom friluftsliv. Friluftsliv oppfatter jeg som et relasjonelt fenomen, det er et menneskelig uttrykk for en relasjon til naturen, kulturen, de andre og selvet - et kontekstuell, kroppslig, fysisk og mentalt uttrykk for vårt forhold til naturen.

Friluftslivsforskningen i Norge strekker seg ikke mer end 30-40 år tilbake i tid og helt frem

til slutten av 1990-tallet har omfanget på forskningen vært sparsom. I løpet av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet kommer det flere dr.grads arbeidere som har relasjon til det friluftslivsfaglige felt. Disse arbeidere har naturligvis hatt en vesentlig betydning for utviklingen av det friluftslivsfaglige forskningsfelt. I samme periode vokser det også frem mer og mer forskning knyttet dels til forskningsinstituttene og dels til flere ulike utdanninger ved høyskoler og universiteter (for eksempel kulturfag, geografi, etnologi, sosiologi, antropologi, lærerutdanning og friluftslivsfaglig utdanning).

Foto: Martin Johnsen

I perioden fra 2000 frem til i dag er den friluftslivsfaglige forskningen i stadig vekst. Dette skyldes antakelig flere forhold både knyttet til større offentlig fokus på friluftsliv i ulike sammenhenger som har utløst litt flere midler til friluftslivsfaglig forskning i hovedsak innen instituttsektoren og samtidig utviklingen av de friluftslivsfaglige studietilbudene innen universitets og høgskolesektoren. I dag er det langt flere institusjoner som tilbyr friluftslivsfaglig utdanning og flere av disse tilbyr mastergradsutdanning på det friluftslivsfaglige område. Det betyr videre at det er flere tilsette ved høyskoler og universiteter i vitenskaplige stillinger som har en høy friluftslivsfaglig kompetanse og som en del av stillingen har satt av tid til forskning. Selv om omfanget av forskningen er stigende er friluftslivsforskningen i høy grad knyttet til små, få og spredte forskningsmiljø og enkeltpersoner. Det er fortsatt begrensede bevilgninger til friluftslivsforskning. Det er få forskningsprogram som møter behovet for friluftslivsfaglig forskning. De viktigste programmer i regi av Norges Forskningsråd er Miljø 2015 og Strategisk instituttprogram - Friluftsliv. Miljø 2015 er et stort flerfaglig forskningsprogram hvor friluftslivsfaglige spørsmål utgjør en liten del av det større område LAND. Samlet sett er forskningen preget av et mangfold av tema og oftest i tilknytning til andre fagfelt som naturforvaltning, kultur, skole, fritid, turisme og helse. Likeså mangfoldig som viften av tema er mangfoldet av teoretiske og metodiske til-

nærminger. Det er likevel noen hovedretninger innen forskningen. Odden (2001) omhandler særlig skillet mellom den kvantitative, anvendte og forvaltningsrettete forskning og den kulturorienterte kvalitativt pregede forskning. Dette skille var veldig tydelig på 1990-tallet og i begynnelsen av 2000-tallet, og den forskningen som kan knyttes til disse to hodespor er fortsatt i dag betydelig, men ut fra forskningen de senere årene mener jeg at bildet med fordel kan utvides. De to retningene utgjør fortsatt et hovedskille, men i tillegg mener jeg at vi har sett en økt samfunnsfaglig sosiologisk forskning, en gryende pedagogisk-psykologisk forskning, en fenomenologisk-hermeneutisk forskning. Feltet vides ut og strekkes.

DE ULIKE FAGMILJØ

Innen instituttsektoren finnes en stor del av friluftslivsforskningen innen instituttene knyttet til »miljøalliansen«. Miljøalliansen er en allianse mellom Norsk Institutt for Naturforskning, Norsk Institutt for By- og Regionsforskning, Norsk Institutt for Vannforskning, Norsk Institutt for Kulturminneforskning og Norsk Institutt for Luftforskning. Men også Østlandsforskning, Vestlandsforskning og Nordlandsforskning har hatt betydelige bidrag.

Innen universitets og høgskolesektoren finnes de største forskningsmiljø på det friluftslivsfaglige felt ved Høgskolen i Telemark og Norges Idrettshøgskole, men innen dette feltet finnes det mange enkelt forskere i de mindre friluftslivsfaglige miljø (Høgskolen i Nord-Trøndelag,

Høgskolen i Sogn og Fjordane, Høgskolen i Volda, Høgskolen i Finnmark, Høgskolen Stord-Haugesund, Universitet i Agder m.fl.)

DE ULIKE FORSKNINGSOMRÅDER

I det følgende ønsker jeg å gi en kort introduksjon til de ulike forskningsområdene og forskningen de siste ti årene. Jeg har delt inn materialet i forvaltningsforskning, samfunns- og kulturorientert forskning, forskning på friluftsliv i skole og barnehage, psykologisk forskning og litt ulike smågrupper... For hvert område har jeg lagt en oversikt over de fleste forskningsbidragene *de seneste ti årene*, men jeg understreker at denne høyst sannsynlig ikke er komplett, men kan tjene som et innblikk i og en vei inn i hvert område. Det betyr også at denne oversikten ikke fanger opp den forskningen som hadde utgangspunkt i det etnologiske miljø tidlig på 1990, hvilket jeg synes er en mangel og derfor nevner det her. Tidlig på 1990 tallet fikk vi en rekke bidrag som knyttet seg til friluftsliv som det nasjonale prosjekt; nasjonal identitet, norsk turkultur, norsk væremåte – disse perspektivene har i liten grad vært aktualisert i den senere forskning (bortsett fra viktige bidrag fra Kirsti Pedersen Gurholt og Bjørn Tordsson). Sentrale forskere på områder var Heidi Richardsson, Olav Vågbø, Tove Nederlid, Ingunn Grimstad Klepp, Matti Goksør m.fl.

FORVALTNINGS- FORSKNING

Den forvaltningsrettete forsk-

ningen utgjør langt den største delen av natur og friluftslivsforskningen. Innen dette området finnes et mangfold av forskningstema som mange kanskje ville si ikke direkte kan sies å være friluftslivsforskning, men i mine øyne og i denne sammenhengen mener jeg de får dere relevans gjennom å være vesentlige for utforskningen av menneskets relasjon til naturen og for forståelsen av den konteksten friluftslivet utfolder seg innenfor.

Konsekvensutredninger og miljøpåvirkninger er et av de største forskningsområdene. Innen dette område finner vi konsekvensutredninger i forbindelse med opprettelse av ulike verneområder, nasjonalparker, kraftledninger, vindparker, vannkraftanlegg. Det som kartlegges og vurderes er konsekvensene for landskap (natur og kultur), flora, fauna, jakt, fiske, friluftsliv, reiseliv/turisme og næringsutvikling.

I nær sammenheng med denne forskning er forskningen på *arealbruken* -, *kartlegging*, *verdsetting* og *konflikt*. *Allemannsrett*. *Vern og bruk av natur*. Dette området tar for seg forskning som spenner fra ren kartlegging av arealer via satellitt bilder til dype kulturkonflikter mellom ulike brukergrupper. Allemannsretten, sikring av arealer og fysisk tilrettelegging fremheves som grunnleggende for å sikre høg deltakelse i friluftsliv. Men i vår tid er dette ikke uproblematisk – det foregår en kamp om arealene. Allemannsretten står fortsatt sterkt her i landet, men friluftsløven av 1957 blir i høg grad utfordret av samfunnsutviklingen. Aldri har

kampen om utmarksarealene vært sterkere; nedbygging av strandsonen, omfattende hyttebygging i fjellet, næringsutvikling i utmark og betaling for tilrettelegging og bruk, er noen av de sentrale truslene mot den frie ferdselsretten. Grunneiere og landbruket er under stadig press på mange områder. Forskningen innen dette området har hatt fokus på bruk av arealene, verdsetting av arealene, naturforvaltningen og dens forhold til grunneierne, konflikter mellom ulike bruker grupper, forholdet mellom bruk og vern av natur og lokalforvaltning av verneområdene.

I direkte forlengelse av dette forskningsområde er det de senere år vokst frem ganske mye forskning på *hyttebygging/hyttelivet*, både en mer kvantitativ forvaltningsrettet forskning i relasjon til arealbruk, villrein, næringsutvikling mv. og en kvalitativ samfunnsvitenskaplig forskning med fokus på en dypere samfunnsmessig forståelse av hytte bruken. Det har foregått en eksplosiv vekst i bygging av hytter både i fjellet og i strandsonen som aktualiserer en rekke problemstillinger knyttet også til de to foregående forskningsområder.

Motorisert ferdsel er et forskningsområde som noen kanskje vil mene ikke hører til i denne sammenhengen, men sett med mine øyne er dette viktig forskning fordi det er forskning som er av relevans for den naturen vi driver friluftsliv i og så må en heller ikke se bort fra at det er ulike kulturer i Norge med ulikt forhold til bruk av motoriserte kjøretøy i utmark. I denne sammenhengen har jeg kun tatt

med den delen av forskningen som jeg fant mest relevant.

Videre er det et stort forskningsområde med fokus på *samspeillet mellom dyr og mennesker*.

Denne forskningen er i hovedsak konsentrert omkring laks, villrein og ulv og tar for seg utfordringer knyttet til samspeillet mellom menneske og dyr. Når det gjelder villreinen er det forskning på konsekvenser av hyttebygging, tilrettelegging og ferdsel i villreinområdene som er i fokus. Ulven har skapt forskning på holdninger, kulturforskjeller, samarbeid og konflikt mellom forvaltning, forskning og lokalbefolkning. Lakseforskningen har hatt et eget forskningsprogram - i denne sammenhengen er det i hovedsak fritidsfiske på laks, næringsutvikling og turisme som er i fokus.

Friluftsliv, turisme, næring har de seneste ti år utviklet seg til å være et av de virkelig store forskningsområdene. Grunneiere og landbruket er under stadig press på mange områder og for å opprettholde bosetting i bygde Norge har det vært viktig med utvikling av alternative leveveier. I den sammenhengen er næringsutvikling i forbindelse med turisme og reiseliv aktualisert som mulig levevei. Innen forskningen på området er det fokus på utmarksbasert reiselivsnæring, lokal forvaltning, aktivitet og næringsutvikling i verneområder og nasjonalparker, miljøeffekter og rekreasjon.

Friluftslivsforvaltning og politikk er forskningsområder som tar for seg mer overordnede strukturer innen friluftslivspolitik og forvaltning. Friluftslivets po-

litiske og institusjonelle stilling i det norske samfunn blir satt mer og mer til debatt. En viktig del av dette er forskningen på allemannsrett, eiendomsrett, samspillet mellom forvaltning og politikk, forvaltningsmodeller for friluftsliv med mer.

En meget stor del av friluftslivsforskningen de siste ti årene har vært konsentrert om de endringene i mønster, omfang på friluftslivsdeltakelsen vi har vært vitne til. Forskningen på området *deltakelse - mønster, omfang og endring* er konsentrert omkring kartlegging av deltakelse, motiver for å drive friluftsliv, perspektiver på endringer innen friluftslivet, fremveksten av nye aktiviteter, samfunnsmessige forklaringer på mønster, omfang og endring.

SAMFUNNSVITENSKAPLIG, KULTURORIENTERT, PEDAGOGISK FORSKNING

Historiske og kulturelle perspektiver på friluftsliv vil jeg betegne som det andre hovedspor i forskningen på natur og friluftsliv. Friluftslivets historie, friluftsliv som kulturelt fenomen, friluftsliv i ulike sosiokulturelle grupper, identitet, mening er sentrale forskningstema. I denne sammenhengen finnes også forskningen på *hverdagsfriluftslivet* som har sitt fokus på dagliglivet og vår relasjon til og bruk av den nære natur og det *urbane friluftsliv* som setter fokus på at store deler av befolkningen bor i byer og tettsteder og den største delen av vårt friluftsliv er hverdagsfriluftslivet som utfolder seg i nærområdene der folk bor. Som en del av den kulturorienterte forskningen har perspektiver på *friluftsliv og*

kjønn vært aktualisert. Fokus har vært på kjønn og klasse, friluftsliv som maskulin kultur, kvinners friluftsliv.

Friluftsliv, etniske grupper og integrering er et stadig tilbakevendende tema i den offentlige debatt. Så langt er forskningen sparsom, men forskere på NINA er i gang med et større forskningsprosjekt på tema; Ikke-vestlige innvandrere og utendørsaktivitet: Bruk, motivasjon og barrierer. Prosjektet er et delprosjekt i prosjektet »Down by the riverside«.

Natur, landskap; naturopplevelse og naturforståelse er forskningsområder som ligger implisitt i veldig mye forskning på natur og friluftsliv. Forskning på naturopplevelse og naturforståelse har i hovedsak hatt utgangspunkt i to motsattrettede vitenskapelige tilnærminger i Norge: filosofien og miljøpsykologien. De fleste bidragene innen filosofi finner vi på 1980- og tidlig 90-tallet. Innen miljøpsykologien finnes enkeltbidrag også i dag. Denne forskningen har fokus på preferanser for landskap. I dag ser vi tegn på at de to retningene langsomt nærmer seg hverandre i et mer samlet og helhetlig perspektiv.

Friluftsliv i skolen er et tema som aktualiseres i stigende grad i løpet av 1990-årene. Friluftsliv bringes tydeligere og tydeligere inne i læreplanene og det ligger klare kunnskapskrav knyttet til undervisningen. En del av forskningen på dette område tar utgangspunkt i læreplanene og er konsentrert både omkring implementering av planene, kartlegging av den friluftslivsfaglige undervisningen og evaluering av planene. Parallelt med dette

finnes forskningen på *uteskole*. I Norge lever uteskoleforskningen og friluftslivsforskningen side om side på tross av at det her naturligvis er mange paralleller. I denne sammenhengen er det den delen av uteskoleforskningen som tar for seg bruken av natur og friluftsliv i undervisningen som er mest relevant.

Friluftsliv i barnehagen har på mange måter fulgt utviklingen i skoleverket mht. endringer i rammeplanene. I løpet av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet har det vært et økt fokus på uteliv og friluftsliv i barnehagen. Forskningen på dette område har så lang vært konsentrert om barns motoriske og personlige utvikling, estetiske opplevelser, hva som kjennetegner friluftsliv i barnehagen.

Det finnes noen få bidrag som er relatert til *friluftsliv innen høyere utdanning*. Her er fokus i hovedsak på pedagogiske og didaktiske refleksjoner og sikkerhet.

Friluftsliv og vanskeligtilt ungdom er et forskningsområde som mange etterlyser forskning på. Forskningen på området er mangelfull, det finnes en rekke prosjekter men veldig sparsom dokumentasjon. Det vesentligste bidrag som vi venter oss meget av er forskningsprosjektet:

Friluftsliv som sosial praksis og læringslandskap for ungdom i risiko. Randi M. Sølvik. Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo. Som forventes ferdigstilt i 2010.

Friluftsliv som pedagogikk er et tema som har vært problematisert i stor grad i tilknytning til de friluftslivsfaglige utdanningene ved høyskoler og universiteter. Det finnes flere bidrag

som tar opp pedagogiske spørsmål knyttet til friluftsliv, disse knyttes oftest til mesterlære og erfaringspedagogikk og læreformene i det før-industrielle samfunn.

Når det gjelder *psykologiske perspektiver på friluftsliv* er omfanget begrenset. De bidragene som finnes er inspirert av amerikansk forskning og har utgangspunkt i miljøpsykologien. Fokus har vært på rekreasjon, livskvalitet, mening, tilfredshet og opplevelse.

Friluftsliv – helse, livskvalitet er tema som aktualiseres på mange ulike nivå i det norske samfunn. Flere off. dokumenter som St. meld. 39 (2000-2001):

»Om friluftsliv« og St. meld 16 (2002-2003): »Helsemeldingen« presiserer hvor viktig det er for folkehelsen å være fysisk aktiv i naturen. Læreplanen helt i fra barnehagen til videregående skole understreker betydningen av friluftsliv og uteaktivitet. (L-97, Rammeplan for barnehager-2006, Kunnskapsløftet 2006) - MEN også på dette området er forskningen svært begrenset. I 2007 ble det lagd en kunnskapsoversikt over friluftsliv og helse ved Høgskolen i Telemark. Konklusjonen på dette arbeid var:

»Denne kunnskapsoversikt viser med all tydelighet, at det ikke mangler tro på at det finnes en

positiv sammenheng mellom friluftsliv og helse. Kunnskapsoversikten avdekker samtidig at det finnes et stort behov for reell norsk forskning som belyser sammenhengen mellom friluftsliv og den fysiske og psykiske helse.« (Bischoff et.al 2007)

Friluftsliv og sikkerhet er et tema som ofte er fokusert i det offentlige rom. Innen dette tema har hovedfokus vært på snøskred og sikkerhetsopplæring og didaktiske spørsmål.

Litteraturhenvisninger finnes på foreningens hjemmeside:
www.danskriluftsliv.dk

FÆRØERNE RUNDT I HAVKAJAK

Af Jesper Tilsted og Tue Olesen

LANDING PÅ MYKINES – EN AF DE MERE DRAMATISKE OG UDFORDRENDE PASSAGER PÅ TUREN

Atlantehavsdønningerne banker med hule drøn mod skærene, der stikker ud fra den sydvendte kyst. Jesper kommer til syne og forsvinder igen, ti meter væk bag en dønning. Kompasset viser at vi holder en kurs stik vest, ud mod Mykines, den vest-

ligste ø på Færøerne.

Den her situation kræver fokus, for vi har en seriøs opgave foran os den næste times tid. Jeg checker GPS'en, vi holder 8-9 km/t, en svag medstrøm hjælper os frem mod dagens mål - havnen på Mykines.

Boooooom! Tre kvarter senere runder vi den pynt, vi ifølge kort og GPS skal forbi inden vi kan komme i land. Tågen ligger tæt. Det eneste vi kan høre er brændingen mod klipperne i bunden af bugten - intet indikerer at der er en havn. Folkene på

Tindholmur var lokalkendte og fortalte, at der ligger et par skær i vandet tæt ved havneindsejlingen. Vi lister langsomt ind mod kysten, meter for meter, parate til at slå fuld bak. Imens visualiserer jeg fotoet af havnen som jeg tidligere har set. Boom! Den næste dønning rammer klippen fremme til venstre, rejser sig og brækker hårdt 20 meter fra os. Vi trækker mod højre, i sikker afstand fra brændingen.

I nogle få sekunder letter tågen, og vi får et glimt af et par gittermaster og noget der ligner en

Foto: Tue Olesen

betonmur – den støbte bølgebryder, foran havneindsejlingen. Vi fortsætter, og heldigvis har vi ramt rigtigt – vi fandt havnen på Mykines, den eneste mulige landing på øen. Næste udfordring bliver at komme sikkert i land, op på slæbestedet. Det er en sliske af beton, cirka en meter bred og overdækket med muslinger, tang og gamle rustne bolte. Jesper binder min bugserline i stævnen af kajakken, og med forsigtig sideforflytning nærmer jeg mig kanten af slæbestedet. Jeg kommer op at stå i kajakken, og tager et hurtigt skridt op på land. Kajakken kan nu trækkes op med bugserlinen – første mand er på land. Jesper

følger efter, da jeg har fået bundet bugserlinen i hans stævn. To dage efter starten gik i Thors-havn har vi nået Færøernes vestligste ø, og humøret er i top! Vi kommer i snak med folkene i bygden, mens vi sidder og laver mad udenfor vandrehjemmet og mørket sænker sig. Netop denne aften er en festaften for Færingerne – det er Olafest, efter kong Olav den Hellige i Norge, hvis dødsdag siges at være denne dag under det berømte slag på Stiklestad ved Trondheim i år 1030. Med noget mad i maven starter jagten på en vejruddigt, og vi sidder kort efter i en lun stue hos Jonva og Danjal, med en kop te og friskbagt kage i

hånden. Da vi langt om længe finder soveposerne ved vi det bliver en kort nat – vækkeuret ringer klokken 3, og der er afgang klokken 05:30 den efterfølgende morgen.

»Hvad er det, der har fået os til at kaste os ud i det her?« Vi står med små øjne i morgengryet og skovler havregrøden indenbords. Om en time går det af sted ned af det rå slæbested, ud i dønninger, reflektorbølger, med- og modstrøm og tåge som måske letter. Ud og se hvad dagen bringer. Der ligger 55 km og venter forude, før vi rammer Tjørnuvik!

Eventyret og naturoplevelsen ved at padle så udfordrende

vand som dette fascinerer os begge. Jesper havde været på Færøerne to gange forinden, og for et års tid siden blev ideen til turen født. Det sidste halve år har planlægningsarbejdet og bølgetræningen fyldt meget. Nu er vi her – midt i det – og det kræver at vi er til stede et hundrede procent. Vi har snakket meget om turens mål. Vi er enige om det, og klar på at opgive vores nattesøvn for at nå det!

HVAD KRÆVER DET AT SEJLE RUNDT OM FÆRØERNE?

Godt grej, god fysisk form, et velfungerende makkerskab og 100 % mental fokus!

Grejet var valgt ud fra princippet om, at vi skulle kunne klare os selv hvor som helst i stort set alle situationer lige fra overnatning, mad, og reparationer af grej, til den yderste konsekvens

- at kunne tilkalde hjælp. Provianten bestod af tørkost, gryn og loganbrød (super kompakt brød), suppleret med turguf og chokolade.

Den fysiske og mentale forberedelse foregik ved at bruge vinteren og foråret til at træne i bølger ved vestkysten. At kunne håndtere 3 m bølger der brækker ned på fordækket, af og til med kæntring og rul som konsekvens, fik teknik og selvtillid på plads, og gav os en tro på at vi nok skulle klare skærene.

Den mentale omstilling var den største udfordring. Fra Danmark var vi vant til at det er muligt at lande på stort set alle strande, hvis der opstår problemer. Her var vi omgivet af Atlanterhavet, kun brudt af stejle fjeldsider eller særdeles ugæstfrie klipper, hvor eneste fornuftige landingsmulighed i tilfælde af problemer, var nærmeste bygd,

som ofte lå 10-15 km væk. At vende om ikke var en mulighed, grundet den kraftige strøm.

Omstillingen til færøske forhold gik relativt hurtigt, da vores gode makkerskab gjorde at vi stolede 100 % på hinanden. Når makkeren sagde at han var klar, så var han klar. Man turde sige sin mening uden frygt for at blive set ned på, og de små misforståelser der opstod undervejs blev løst på stedet.

Når vi startede på dagens etape, var vi totalt fokuserede på dagens mål - og vi formåede at holde fokus på målet, ind til vi og kajakkerne igen var sikkert på land.

RUNDT OM AKRABERG - TURENS SYDLIGSTE ETAPE

En halv time efter at vi havde slået teltet op, sad vi bænket i køkkenet hos familien på Stora

Dimun. Der blev serveret varme og friskmalket mælk, og vi bød ind med en god dessert og vores medbragte perikonsnaps. Øen er beboet af fire voksne, tre børn, et par hunde og ca. 400 får, som leverer uld, skind og kød – sammen med lundefangst er det beboernes levevej. Historierne om familiens hverdag, øens historie og vores kajaktur blev fortalt til sent på aftenen – og ungerne sørgede for morgenvækning ved at liste rundt om teltet, ind til de tog mod til sig og råbte »GODMORGEN« til os.

Klokken 13:30 starter vi dagens etape. Det går hurtigt sydpå mellem Stora Dimun og Litla Dimun, strømmen giver os et skub på 4-5 km/t i den rigtige retning. Efter halvanden time er det tid til den første planlægningspause. Vi er ca. 20 kilometer nord for Akraberg, Suduroys (og hele turens) sydligste punkt, og skal tage en stor beslutning: Skal vi gå i land på østkysten af

Suduroy, ca. 12 kilometer herfra - eller skal vi runde Akraberg, og gå efter byen Sumba, som er den første mulige landing på vestkysten - omkring 25 km herfra? Akraberg skal rundes i strømskifte, vores erfaring siger at det er et interval på ca. en halv time, med forholdsvist roligt vand. Kommer vi enten for tidligt eller for sent, venter der prygl, uden gode muligheder for at trække snuden til sig. Vi tager hver især en evaluering af hvordan energiniveauet er. Kigger hinanden i øjnene. Ingen tvivl, det er »GO« fra os begge - vi skal rundt om Akraberg i dag!

To en halv time og 21 km senere ryger armene i vejret, Akraberg er nået. Vi runder pynten lige i starten af strømskifte – der er godt gang i strøm og bølger, og vi er koncentrerede, mens maven fyldes af lykke da vi ser kompasset vise kurs mod nord. Vi har nået dagens store mål – vi er syd om Suduroy, et af turens mest eksponerede stræk.

Nu handler det om at komme videre, og ikke mindst, sikkert i land. Timerne på vandet begynder at sætte deres præg – der skal energi til for at nå i mål, så der ryger en plade chokolade, turguf og en pose vingummier indenbords. Mens vi ror videre, ryger der saltvands-opblødet loganbrød ned.

Strategien er at klare resten af Suduroys vestkyst i ét hug, og det vil vi nå mens vejret stadig er godt de kommende par dage. Endnu en gang bliver planen revideret - i stedet for Sumba ror vi efter Vagur, og lægger derfor 10 km mere i dagens etape. Vi går i land efter 6 timer i kajakerne og 55 tilbagelagte kilometer.

Et hurtigt telefonopkald til en af byens beboere (tidligere skoleinspektør, skibsreder og spejderleder) sikrer os turens første varme bad den efterfølgende morgen, og med den udsigt gufler vi aftensmaden i os, mens solen går ned. Akraberg – vi gjorde det! Hver for sig tænker vi på hvordan målet nærmer sig i det fjerne, men snakken holder sig til den kommende dags tur: Nordpå langs Suduroys smukke, stejle klippekyst og i havn i Sandvik.

AFSLUTNING

Eventyret på Færøerne er slut for denne gang. Vi nåede Færøerne rundt, og sidder tilbage med en dejlig tilfredsstillende fornemmelse af stolthed, samt en masse storslåede oplevelser for livet. Dette lille ø-rige med storslået natur, og dets vejrbitte, seje, venlige gæstfrie folk, som tog godt imod os, har bidt sig fast i vores erindringer - Færøerne skal opleves!

ÅRSMØDE OG SEMINAR 2009

Dato: 19.-20. april 2009

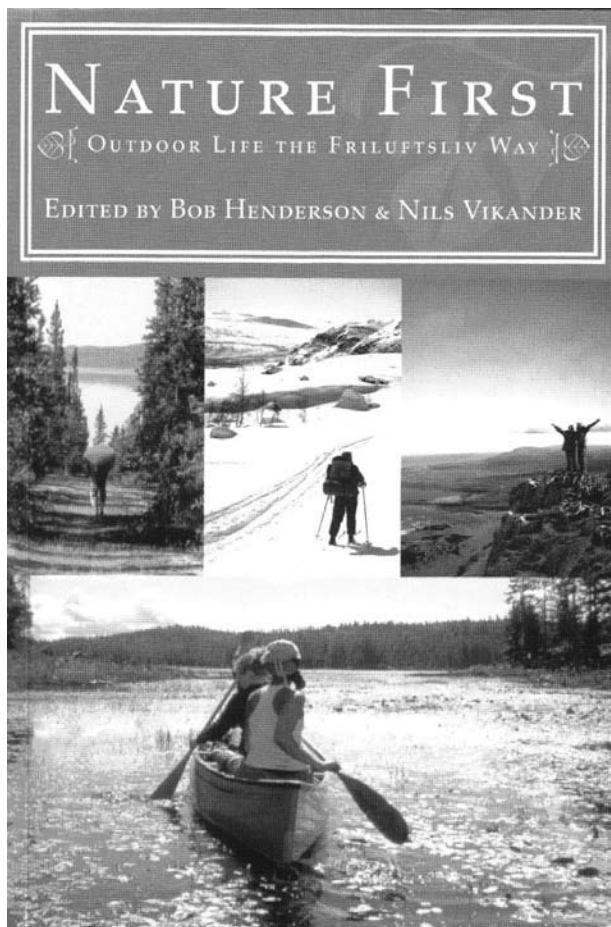
Sted: DGI Karpenhøj Natur- og friluftslivcenter

Emne: Efterspørgslen på friluftsledere er blevet større de senere år. Men hvor er det vi bliver ansat, hvad laver de der er i gang og hvorfor er det at naturvejlederne er blevet så interesseret i friluftsliv netop i disse år? Disse og flere spørgsmål vil vi forsøge at få svar på ved seminaret 2009.

Endeligt program bringes i næste blad og i vores nyhedsbrev.

Bestyrelsen

BOGANMELDELSE

Af Martin Johnsen

Titel: Nature First - Outdoor Life the Friluftsliv Way
(ISBN 1-8-9704521-2)
Forfatter: Bob Henderson og Nils Vikander (red.)
Udgivelsesår: 2007
Sprog: Engelsk
Sideantal: 321

IDEEN TIL BOGEN opstod for otte år siden da Bob Henderson sammen med nogle canadiske kolleger deltog på et seminar i Norge. Her stødte de første gang på begrebet »Friluftsliv« - hvilket der er blevet denne internationale bog ud af. I denne bog refererer *friluftsliv* i bredeste forstand til *liv i fri luft*.

BOGEN ER INDDELT i tre hovedafsnit. Første afsnit omhandler skandinavisk friluftsliv, det

andet afsnit canadisk friluftsliv mens tredje afsnit omhandler internationalt friluftsliv. Bogen består af 25 korte artikler. Bl.a. har Børge Dahle, Nils Faarlund, Jan Neuman, Bjørn Tordsson, Sigmund Kvaløy-Sætereng, Klaus Sandell, Svend Ulstrup og Britte Brügge bidraget med deres syn på forskellige perspektiver på friluftsliv.

GENNEMGÅENDE TRÆK ved forfatterne er, at de stort set alle arbejder ud fra et fælles udgangspunkt nemlig, at vores moderne samfund og kultur har bevæget sig væk fra det nære forhold til naturen mod et mere distanceret naturforhold præget af globalisering, individualisering, teknificering og urbanisering. Som et modtræk til denne samfundsudvikling nævner de skandinavisk/nordisk friluftsliv som redningsbegreb og -aktivitet. Forfatterne tager stort set alle udgangspunkt i det, vi vil kalde for traditionelt nordisk friluftsliv som bl.a. er kendetegnet ved: 1) brug af enkelt udstyr, 2) simpel eller ingen indkvartering eller faciliteter og 3) færdigheder og oplevelser er centrale begreber for udøverne.

DE SKANDINAVISKE FORFATTERE, som har det nordiske friluftsliv som kultur, har, om jeg så må sige, den kendte kasket på – de beskriver alle de gode dyder og fremhæver alle *friluftslivets særegenheder* – *friluftslivets egenverdier*: Bl.a. skriver Børge Dahle om norsk friluftslivs tradition og prøver på at beskrive essensen af dette, og hvad der karakteriserer det kulturelle fænomen *friluftsliv*. Det er en snak om folkets friluftsliv, motiver for at dyrke friluftsliv, aktivitetsmønstre og værdier. Tordsson skriver om, hvad friluftsliv er godt for - herunder de nationale projekter og hele Norges værdigrundlag og identitetsfølelse for friluftsliv. Faarlund prøver at definere nordisk friluftsliv, mens Svend Ulstrup skriver om vejledning i friluftsliv. Med andre ord så beskriver de 13 skandinaviske forfattere, hvordan de hver især betragter friluftsliv som et komplekst kulturelt fænomen bestående af et sæt værdier og normer, som vi har hørt det så mange gange før (en aktivitet uden brug af teknisk udstyr, som dyrkes med venner og familier med vægt på naturoplevelser).

BOGEN ER INTERESSANT at læse, særligt der hvor nogle af artiklerne twister den gamle vise om, hvor gode vi er her i Norden eller på anden måde prøver at være lidt kritiske. Bl.a. belyser Jo Ese i sin artikel »Deserving the peak?« problemet vedr. forskellige interessenter i den samme natur, og prøver at besvare spørgsmålet: »Er der en konflikt i norsk friluftsliv mellem tilhængere af det traditionelle nordiske friluftsliv og tilhængere af det moderne friluftsliv og de nye trends (off-piste ski, fosskajak, snowboard, surf)?«. Og ja! – selvfølgelig er der det. Det er som sådan ikke en ny problemstilling - vi kender den jo også fra Danmarks demokratiske natur med vores interessekonflikter, men netop denne vinkling skal en bog om internationale perspektiver på friluftsliv have synes jeg. Her bliver der pillet lidt ved forestillingen om, hvordan det ellers så stærke og traditionsrige nordiske friluftsliv er blevet påvirket af andre lande og dermed det internationale friluftsliv. På samme måde stiller Odd Gåsdel spørgsmålstegn ved om norsk friluftsliv er så unikt og om deres forhold til naturen er tættere og mere naturligt end andre europæiske og engelsksprogede lande som bl.a. Faarlund hævder det. For at begrebsliggøre og understrege denne »Norges særegenhed«

genfortæller Sigmund Kvaløy-Sætereng i sin artikel historien om Askeladden, som jo i sig selv er et underholdende eventyr (lidt a la Klods Hans!).

JEG VED GODT, at bogen måske er tiltænkt engelsksprogede læsere og dermed at give dem en indføring i begrebet friluftsliv, men indholdet i flere af artiklerne har vi hørt mange gange før - nu er det blot beskrevet på engelsk. Når det er sagt, så giver bogen en god og grundig indføring i både traditionelt nordisk friluftsliv og moderne engelsk/amerikansk inspireret friluftsliv. I artiklerne er der mange referencer, som giver læseren mulighed for mere fordybelse og viden. Bogen er derfor et must på enhver friluftslivvejleders hylde, da den giver perspektiv på vores lille friluftsverden. Flere af artiklerne er baseret på turberetninger i pædagogisk regi, hvormed didaktiske og pædagogiske overvejelser er synliggjort. Dette kan give inspiration til ens egen hverdag og give gode ideer til kommende ture med elever eller lignende. Den har desuden det plus, at den sætter engelske ord på vores nordiske begreber, hvorved vi er forberedt næste gang vi skal diskutere »outdoor life/education/learning« med vores engelsksprogede kollegaer. Desuden er artiklerne korte, hvilket gør bogen meget læservenlig.

NATURE FIRST skiller sig ud fra andre friluftsbøger, fordi dens internationale omfang i sig selv bærer bogen. Den vedkender det signifikante ved forholdet mellem menneske og natur. Den nordiske friluftslivstraditions tilgang til at skabe sådan et forhold med naturen kombineret med dele fra den canadiske og internationale tradition giver læseren nye perspektiver på begrebet friluftsliv og måder det dyrkes på i vide kredse.

OG MED DISSE ORD vil jeg blot understrege bogens morale (med bifald fra bogens forfattere): *Friluftsliv* kan hjælpe os mennesker tilbage til en levemåde, hvor *nature first*-perspektivet er fremherskende.

Jeg giver bogen mine bedste anbefalinger.
God læselyst!

Bogen købes billigst på www.eLounge.dk og koster 182 kr. inkl. forsendelse.

Afsender:
Rasmus Simonsen
Thorsø Skovvej 2 D
8600 Silkeborg

